CZU: 659.3:351.817:342.727(478)

MASS-MEDIA ȘI ACCESUL LA INFORMAȚIILE DE INTERES PUBLIC

MASS MEDIA AND ACCESS TO PUBLIC INTEREST INFORMATION

Mihai LESCU,
doctor în științe politice, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova
ORCID: 0000-0001-9837-6687
mihai.lescu@usm.md

Legislația mass-mediei, ca și cea a libertății de exprimare este reglementată de un sistem întreg de acte normative externe și interne. Vom încerca să exemplificăm în acest sens. Din documentele externe fac parte: *Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice (1966), Convenția Europeană a Drepturilor și Libertăților fundamentale ale Omului (1950)*, că să ne referim la câteva exemple. Din actele normative interne ale țării noastre, ca exemplu, vom menționa *Constituția Republicii Moldova (1994), Codul civil (2002)* și *Codul penal (2002).*

Desigur, numărul actelor normative externe și interne, care stau la baza legislației mass-mediei este mult mai extins, la el adăugându-se permanent noi documente și prevederi, impuse întâi de toate de dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor de comunicare și de informare. Este clar, că doar unele articole ale actelor normative externe și interne, enumerate mai sus, se raportează la domeniul la care ne referim. Astfel, *Declarația Universală a Drepturilor Omului* și *Pactul Internațional cu privire la Drepturile civile și politice* au ambele doar articolul 19, unul de referință, care prevede că orice om are dreptul la < ...> libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat. Și *Convenția Europeană a Drepturilor și Libertăților Omului* prin articolul 10, care fără a fi identic este foarte asemănător cu articolele 19 din celelal-

te două documente, amintite mai sus, stipulează: „orice persoană are dreptul la < ...> libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere” (aliniatul1) [1, p. 5].

Când facem referință la *Constituția Republicii Moldova* în materie de „acces la informații” avem în vedere întâi de toate articolul 34 – Dreptul la informație, care stipulează: „Dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit (aliniatul 1), tot așa cum din aria interesului nostru la obiect fac parte doar unele prevederi ale articolelor din *Codul civil*, *Codul penal,* dar și din alte acte normative interne.

Până la începutul anului 2024, mass-media de la noi în materie de „informație de interes public” își ordona activitatea conform *Legii privind accesul la informație* (2000), care prin articolul 6 interpreta termenul de „informație oficială”, egalându-l cu cel de „informație de interes public”.

Democratizarea societății, înaintarea țării noastre pe făgașul integrării europene a solicitat noi prevederi legislative și în domeniul accesului jurnaliștilor și a maselor la informațiile de interes public. Or, adoptarea noii legi a fost una dintre acțiunile prevăzute în Planul de acțiuni pentru implementarea măsurilor propuse de către Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Proiectul *Legii privind accesul la informațiile de interes public* a fost elaborat de Ministerul Justiției și, ulterior, completat cu amendamente pe platforma parlamentară. Acesta a fost consultat public cu peste 50 de autorități și organizații neguvernamentale.

Astfel, la 9 iunie, 2023 Parlamentul Republicii Moldova a adoptat *Legea privind accesul la informațiile de interes public* [2], care a intrat în vigoare la 8 ianuarie, curent, înlocuind *Legea* nr. 982/2000 *privind accesul la informație.* Subliniem faptul că la momentul elaborării ei, Lege din 11 mai 2000 privind accesul la informație, era relativ modernă, dar două decenii mai târziu ea nu mai corespundea standardelor internaționale și celor mai bune practici din domeniu. Printre principalele deficiențe, specialiștii în materie remarcau că ea nu acordă atenție cuvenită transparenței proactive și are mai multe deficiențe procedurale în legătură cu accesul la informații la cerere. Tot în acest context se atră-

gea atenția asupra mecanismului slab de asigurare a respectării dreptului la informare, inclusiv lipsa unui catalog detaliat al încălcărilor dreptului la informare care fac obiectul sancțiunilor, mecanismul ineficace de impunere a sancțiunilor în baza dispozițiilor *Codului Contravențional* și ale *Codului Penal*, *etc.*

Noua *Lege privind accesul la informațiile de interes public* are cu 10 articole mai mult decât Legea din 2000. În cele 35 de articole ale ei și-au găsit reflectare multitudinea aspectelor privind problematica accesului la informațiile de interes public. În articolul 3 și-au găsit reflectare cele 5 principii ale accesului la informațiile de interes public:

a) principiul oferirii informațiilor de interes public;

b) principiul obligației de a publica informațiile de interes public;

c) principiul promovării guvernării deschise;

d) principiul facilitării accesului la informațiile de interes public;

e) principiul transparenței ședințelor.

Articolul 4 al noii Legi explică ce reprezintă informațiile de interes public: sunt toate informațiile deținute de furnizorii de informații, indiferent de suportul de stocare (pe hârtie, în formă electronică sau în orice alt format).

Prin articolul 19 al noii Legi este redus considerabil termenul de examinare și soluționare a cererii: de la 15 zile lucrătoare la 10 zile calendaristice, cu posibilitatea extinderii cu cel mult 7 zile calendaristice în cazul în care cererea este complexă sau se solicită un volum mare de informații și impune timp suplimentar pentru prelucrare (anterior, legea prevedea extinderea cu 5 zile lucrătoare).

Legea extinde lista subiecților furnizori de informații. În acest sens, articolul 5 stipulează: „Furnizorii de informații sunt: a) autoritățile publice; b) instituțiile publice; c) întreprinderile de stat și întreprinderile municipale; d) persoanele juridice de drept privat controlate de furnizorii de informații prevăzuți la lit. a)–c), în conformitate cu art. 203 alin. (3) – (7) din Codul civil nr. 1107/2002; e) persoanele juridice de drept privat care prestează servicii publice, servicii publice de gospodărie comunală sau servicii de decontare; f) întreprinderile energetice care desfășoară activități în domeniul gazelor naturale, al energiei electrice sau al energiei termice; g) asociațiile profesionale și organele de autoadministrare, constituite prin lege, ale profesiilor din sectorul justiției; h) partidele politice”.

După cum remarcă experții, *Legea privind accesul la informațiile de interes public* mai are și alte prevederi novatorii:

1. promovarea transparenței proactive prin publicarea, din oficiu, pe paginile web ale autorităților publice a unui spectru larg de informații de interes public;
2. instituirea Registrului cererilor de comunicare a informațiilor de interes public, în care autoritățile publice, instituțiile publice și întreprinderile de stat sau municipale vor ține o evidență separată a cererilor de acces la informație;
3. stabilirea unor prevederi speciale cu privire la examinarea și soluționarea cauzelor judiciare privind contestarea acțiunilor sau inacțiunilor furnizorilor de informații;
4. instituirea unui mecanism de sancționare și responsabilizare a furnizorilor de informații, care să asigure respectarea cadrului normativ [3].

Articolul 9 al Legii, care se referă la criteriul proporționalității limitării accesului la informațiile de interes public, stipulează în aliniatul (3): Interesul public prevalează în special în cazul informațiilor a căror divulgare va contribui la: a) dezvăluirea încălcărilor grave sau în masă ale drepturilor și libertăților omului, precum și ale dreptului internațional umanitar; b) dezvăluirea actelor de corupție sau actelor conexe acestora; c) dezvăluirea potențialelor conflicte de interese; d) dezvăluirea achizițiilor publice ilegale sau a cheltuielilor ilegale din bugetele publice; e) prevenirea și dezvăluirea amenințărilor grave la viața sau sănătatea persoanelor; f) prevenirea și dezvăluirea prejudicierii mediului înconjurător; g) înțelegerea unor probleme pentru care sunt elaborate politici publice sau desfășurate consultări publice; h) asigurarea tratamentului egal în fața legii.

O altă prevedere a noii legi vizează informațiile cu accesibilitate limitată. Astfel, accesul la informații de interes public poate fi limitat dacă dezvăluirea informației va prejudicia siguranța publică, relațiile internaționale, prevenirea sau descoperirea infracțiunilor ori contravențiilor, drepturile de proprietate intelectuală, secretul comercial etc. Totodată, va fi interzisă limitarea accesului la informațiile de interes public, care constituie date cu caracter personal referitoare la activitatea profesională a agenților publici, precum: numele, prenumele, funcția, studiile, experiența profesională, remunerația, conflictele de interese, sancțiunile disciplinare nestinse [4].

După noi, pentru jurnaliști și instituțiile mass-media sub aspect legislativ prezintă interes Articolul 6 - Dreptul de acces la informațiile de interes public, care prevede:

„(1) Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la accesul la informațiile de interes public, în formele și condițiile prevăzute de lege;

(2) Furnizorii de informații sunt obligați să asigure accesul la informațiile de interes public, în formele și condițiile prevăzute de lege".

În opinia noastră, articolul în cauză are un caracter universal, el nu conține prevederi speciale de acces la informații în legătură cu statutul solicitanților. Suntem de acord cu opinia specialiștilor că, nu există niciun temei legitim pentru a acorda drepturi speciale jurnaliștilor sau instituțiilor mass-media, indiferent de rolul lor special în sporirea transparenței organelor publice, investigarea neregulilor în funcționarea acestora, precum și asigurarea accesului rapid la informații fiabile. Și, totuși, este cazul să subliniem că, după noi, articolul 6 - Dreptul de acces la informațiile de interes public, ar urma să vizeze, cel puțin, două aspecte: dreptul jurnaliștilor la informație și dreptul publicului la mass-media. Acest act ar fi fost în conformitate cu Hotărârea de referință a Curții Constituționale a Republicii Moldova privind interpretarea articolului 34 din Constituție, în care Curtea a subliniat că dreptul de acces la informațiile de interes public are dublă natură, implicând atât dreptul de a solicita, cât și dreptul de a primi informații. (*Vezi*: Hotărârea nr. 19 din 22.06.2015 privind interpretarea art. 34 alin. (3) din Constituția Republicii Moldova, cauza nr. 23b/201). Asupra acestor aspecte ale problemei legate de accesul la informația de interes public vom mai reveni.

Remarcăm că elaborarea și adoptarea noii *Legi privind accesul la informațiile de interes public* este una din cele 9 recomandări formulate de Comisia Europeană în Avizul său privind cererea de aderare a Republicii Moldova la Uniunea Europeană.

Referințe bibliografice:

1. Marin, I., Popa, A-C. *Dicționar juridic și deontologic pentru jurnaliști.* București: Universitatea „Hyperion" , 2013, 144 p. ISBN 978-606-565-068-8

2. *Lege privind accesul la informațiile de interes public,* nr. 148 din 09.06 2023. Publicat la 08.07. 2023. În Monitorul Oficial al RM, nr. 234, art. 410. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=137908&lang=ro (accesat: 28.10.2024)
3. *Principalele prevederi din noua Lege privind accesul la informațiile de interes public.* Disponibil: https://justice.gov.md/ro/content/principalele-prevederi-din-noua-lege-privind-accesul-la-informatii-de-interes-public-vigoare (accesat: 28.10.2024)
4. Idem.